

ZAPISNIK

Sa 35. sjednice Odbora za zdravstvo, rad i socijalno staranje Skupštine Crne Gore, održane 12. marta 2014.godine

Sjednica je počela sa radom u 10 sati.

Sjednicu je otvorio i istom predsjedavao poslanik Zoran Jelić, predsjednik Odbora.

Sjednici su prisustvovali i imali izlaganje Predrag Mitrović, predsjednik Unije poslodavaca Crne Gore, Suzana Radulović, generalna sekretarka Unije poslodavaca Crne Gore, Arijana Nikolić-Vučinić direktorica Direktorata za tržište rada i zapošljavanje u Ministarstvu rada i socijalnog staranja, Novo Radović, vd. generalnog direktora za poreski i carinski sistem u Ministarstvu finansija, Božidar Vuksanović, direktor Uprave za inspeksijske poslove, Angelina Međedović, glavna inspektorica rada u Upravi za inspeksijske poslove, Goran Bubanja, pomoćnik direktorice Zavoda za zapošljavanje Crne Gore, Srđan Keković, generalni sekretar Unije slobodnih sindikata i Mirko Nikčević, generalni sekretar Saveza Sindikata Crne Gore.

Sjednici Odbora nijesu prisustvovali poslanici: Neven Gošović, dr Zoran Srzentić, Andrija Popović, Janko Vučinić, dr Radovan Asanović, dr Novica Stanić.

Rad sjednice pratili su akreditovani novinari.

Za sjednicu je predložen sljedeći:

DNEVNI RED:

1. TEMATSKA SJEDNICA EFEKTI SUZBIJANJA SIVE EKONOMIJE NA TRŽIŠTU RADA.

Predsjednik Odbora za zdravstvo, rad socijalno staranje Skupštine Crne Gore, Zoran Jelić istakao je da je ova sjednica organizovana na zahtjev predstavnika Unije poslodavaca Crne Gore, predsjednika Predraga Mitrovića.

Predsjednik Odbora za zdravstvo, rad i socijalno staranje Zoran Jelić naglasio je da siva ekonomija na tržištu predstavlja problem koji obuhvata sve zemlje. Prema podacima Ministarstva finansija prosječna stopa sive ekonomije u zemljama Evrope iznosi oko 19,5% bruto društvenog proizvoda i najniža je u Austriji 8% a najveća u Bugarskoj 33%. Siva ekonomija na tržištu rada u Crnoj Gori je na veoma visokom nivou. Prošle godine je naročito počelo da se djeluje u pravcu suzbijanja ovog

problema. Ovaj problem, istakao je je naglašen kako kod stranaca tako i kod domaće radne snage. Samo je 33% od ukupnog broja stranaca koji rade u Crnoj Gori prijavljeno Fondu penzijskog i zdravstvenog osiguranja. Ovo je veliki problem kako za poslodavce koji rade legalno tako i za zaposlene koji rade kod poslodavaca koji nemaju prijavljeno penzijsko i zdravstveno osiguranje a isto tako trpi i Budžet Crne Gore.

Predsjednik Unije poslodavaca Predrag Mitrović na početku svog izlaganja naglasio je da je ovo veoma bitna tema, naročito pred sezonu, pa je od velike važnosti, kako je istakao, da svi zajedno kao socijalni partneri djeluju i na taj način pomognu u pravcu suzbijanja sive ekonomije na tržištu rada. Takođe je istakao da je Unija poslodavaca sa Međunarodnom organizacijom rada i Međunarodnom oraganizacijom poslodavaca radila nekoliko kampanja koje su bile stop radu na crno. Predsjednik Unije poslodavaca Predrag Mitrović u daljem izlaganju, ukazao je su problemi kada je o ovoj temi riječ. Probleme vidi u visokom odnosu poreza i doprinosa na zarade, na drugom mjestu je komplikovana zakonska procedura pri otpuštanju radnika, komplikovane zakonske procedure pri prijavljivanju radnika, mada se ovaj problem donekle korekto uradio u dogovoru sa socijalnim partnerima, provjera radnih sposobnosti u toku probnog rada i lični izbor zaposlenog da ne bude prijavljen zarad veće neto zarade. Dakle, ne treba svu krivicu kako je naglasio prebacivati na poslodavca naprotiv treba ih motivisti da otvaraju nova radna mjesta, nove firme. Mišljenja je da treba zajednički djelovati kako bi predstojeća turistička sezona prošla sa kako je kazao što manje afera. Zaključio je da ovaj problem treba da rješavati u saradnji sa administracijom.

U raspravi su učestvovali: predsjednik Odbora Zoran Jelić, direktor Uprave za inspeksijske poslove Božidar Vuksanović, poslanica Zorica Kovačević, Novo Radović vd, pomoćnika direktora za poreski sistem, Srđan Keković, generalni sekretar Unije slobodnih sindikata, poslanik Goran Tuptionja, glavna inspektorka rada Angelina Međedović, Suzana Radulović, generalna sekretarka Unije poslodavaca Crne Gore, poslanik Izet Bralić, direktorica Direktorata za tržište rada i zapošljavanje u Ministarstvu rada i socijalnog staranja Arijana Nikolić-Vučinić, generalni sekretar Saveza sindikata Crne Gore Marko Nikčević i pomoćnik direktora Zavoda za zapošljavanje Crne Gore Goran Bujanja.

Predsjednik Odbora Zoran Jelić kazao je da će se ići u pravcu zajedničkog rješavanja problema suzbijanja sive ekonomije na tržištu rada. Samo stranci godišnje po osnovu plata iz Crne Gore iznesu 16. miliona eura a to smatra nedopuštimim.

Božidar Vuksanović direktor Uprave za inspeksijske poslove dao je presjek stanja kada je u pitanju ovaj segment inspeksijskog nadzora. Uprava za inspeksijske poslove u pravcu suzbijanja ovog problema sprovodi konstatne i kontinuirane mjere u skladu sa zaključcima Vlade i Akcionim planom za suzbijanje sive ekonomije koji je baziran za 2013. i 2014. godinu. Inspekcija rada samostalno i kroz timski rad, misleći na 26

inspekcija, koliko ih je na teritoriji Crne Gore, sprovodi mjere u pravcu rješavanja ovog problema. Naglasio je da je prioritetan zadatak inspekcije rada suzbijanje sive ekonomije na tržištu rada i obezbeđenje sigurnog radnog mjeseta s aspektazaštite na radu. Rad na crno se ispoljava u dva oblika. Zapošljavanje na crno i rad na crno formalno zaposlenih. Sva lica koja su radno angažovana kako domaći državljani tako i stranci a sa kojima poslodavac nije zaključio ugovore o radu prije stupanja na rad i nije ih prijavio na bavezno socijalno osiguranje nalaze se u neformalnom radnom odnosu ili rade na crno. Druga kategorija lica su lica koja zaključila neku vrstu radnog odnosa, međutim njima se ne uplaćuju doprinosi i neuplaćuju im se lični dohoci u skladu sa ugovorom, niti su ispoštovani ostali obavezni elementi koji proizilaze iz Zakona o radu. Inspekcija rada sprovodila je pojačan nadzor za vrijeme zimske i ljetnje turističke sezone kao i u dane državnih i vjerskih praznika. Te kontrole se prvenstveno vrše kod poslodavaca koji su angažovali veliki broj lica, često nezakonito, kako domaćih državljana tako i stranaca. Tako za vrijeme turističke sezone pojačane su kontrole na crnogorskom primorju. Efikasnijem radu na crno doprinosi postupanje odnosno anonimne prijave građana, nevladinog sektora, zaposlenih. Pored ovih prijava kako je istakao postoji i proaktivan način djelovanja, odnosno plan koji se pravi na mjesečnom nivou a odnosi se na cjelokupnu teritoriju Crne Gore. Efikasnom radu doprinosi saradnja sa ostalim institucijama koje se bave suzbiljanjem sive ekonomije na tržištu rada. Od značaja su i anonimne prijave građana. Ostvarena odličana saradnja sa Poreskom upravom sa Ministrastvom unutrašnjih poslova, Komunalnom policijom, Lokalnim upravam i slično. O efektima rada inspekcije najbolje govori povećanje broja zakonito zapošljenih lica nakon preduzetih mjera od strane Inspekcije rada a takvih lica je pet hiljada dvesta četrdeset četiri lica. Efekti se ogledaju i u smanjenju stope nezaposlenosti, priliv Budžetskih sredstava po osnovu uplate doprinosa za obavezno osiguranje. Inspekcija rada izriče kazne prekršajnim nalogima na licu mjesta za svaki prekršaj koji je kvalifikovan kao prekršaj. Od svih prekršaja u Budžet sredstva je ušlo šest ipo miliona eura po osnovu izvršenih pregleda od strane Inspekcije rada u prošloj godini.

Poslanica Zorica Kovačević na početku svog izlaganja istakla je da se radi o veoma važnoj temi te da nam je cilj da sive ekonomije na tržištu rada bude što je moguće manje. Mišljenja je da treba djelovati prvo preventivno a nakon toga represivno. Poslnica Zorica Kalezić dala je punu podršku inspekciji rada kako povećanju broja inspektora i za informacioni sistem. Postavila je pitanje koji su efekti postignuti od strane Ministrastva fimnansija po osnovu izmijenjenih zakonskih rješenja. Dodala je da su efekti Inspekcije rada vidljivi ali da sive ekonomije na tržištu rada i dalje ima.

Novo Radović vd, pomoćnik direktora za poreski sistem naglasio je da kada su u pitanju efekti u oblasti poreza i doprinosa kao jednom od segmenata suzbijanja sive ekonomije imali su veći stepen naplate i poreza i doprinosa za socijalno osiguranje, kako u odnosu na predhodnu godinu tako i u odnosu na plan Budžeta. Nadalje, je kazao da

se takav trend nastavio i ove godine, tako da u januaru tekuće godine imamao trend rasta doprinosa u odnosu na januar prošle godine za 44%, slična situacija je i u februaru i to je osnovni kriterijum po kojemu se prepoznaje suzbijanje sive ekonomije. Smatra da se malo više kako je rekao reda uvelo u prošloj godini u ovoj oblasti nego što je to bilo predhodnih godina.

Srđan Keković ispred Unije slobodnih sindikata osvrnuo se na dvije teme, jedna je rezultati rada inspekcijaskih organa i planirane aktivnosti a druga je obezbeđenje ravnopravnog tretmana privrednih subjekata prilikom sprovođenja mjera za suzbijanje sive ekonomije. Od izuzetne važnosti je stvoriti takav teren na tržištu rada koja mora biti bez neloyalne konkurencije, odnosno da poslodavci koji se ponašaju društveno odgovornim ne trpe štetu zbog onih koji se ponašaju društveno neodgovorno u pogledu svojih poreskih obaveza i prave sebi ekstra profit. Mišljenja je da institucije sistema moraju da imaju tu energiju za koju tvrdi da ne postoji, međuresorno djelovanje, drugo da moraju da budu efikasne kao što su efikasne kada je u pitanju odnos prema građanima. Mišljenja je da ljudi koji rade ispred institucija sistema treba da dobijaju podatke o naplati poreza. Smatra da je slaba kontrola prihoda, tako da se dešava da se u nekim firmama prima mnogo više nego što se prijavljuje.

Predsjednik Odbora na glasio je da se jedan broj poslodavaca nalazi u otežanim uslovima privređivanja, što se može zaključiti iz podataka koje Centralna banka objavljuje svakog mjeseca. Mišljenja je da ovakve probleme treba rješavati sa inspekcijским organima kao i da treba kako je kazao dati šansu poslodavcima da izađu iz takve situacije i omogućiti im da redavno isplaćuju poreze i doprinose.

Poslanik Goran Tuponja smatra da državni aparat treba da izvršava ono što mu je nadležnost te podržao svaku inicijativu u smislu osnaženja tog državnog aparata. Postavio je pitanje na koji način se može zaštititi od inspektora? Mišljenja je, da se nadzor ne sprovodi jednako na privrednike koji su iz reda pozicije i opozicije. Postavio je pitanje i da li postoji unutrašnja kontrola ako inspektor zloupotrebljava svoj položaj, kako se to sankcioniše i da li postoji neka statistika u tom pravcu?

Glavna inspektorica rada Angelina Međedović, iznijela je Izvještaj inspekcije rada gdje se navodi da je 13.717 kontrola izvršeno od strane inspekcije rada iz raznih oblasti u toku prošle godine. Neselektivan pristup je prisutan prilikom vršenja inspekcijaskih poslova u okviru programa rada koji se donosi na mjesečnom nivou, postoje i ad hok kontrole u saradnji sa drugim inspekcijama a prioritet su, istakla je inicijative. Veliki broj anonimnih inicijativa stiže a na svaku takvu inicijativu pismeno se odgovara podnosiocu inicijative i o tome da li ima inicijativa osnova i šta je preduzeto, postupajući po njoj. Kada je riječ o inicijativama koje se odnose na zapošljavanje na crno postoji prazan hod jer u momentu kada se vrši kontrola postoji mogućnost da se lice ne nađe na radu pa s toga nije moguće sprovesti takvu vrstu kontrole i shodno tome ni sprovođiti postupke jer

nje bilo činjenica i dokaza. Nadalje je kazala da se veliki broj stranaka obraća nakon prestanka radnog odnosa kod poslodavaca a nije zanemarljiv ni broj zaposlenih koji ne želi da se prijavljuju kako bi im bila veća neto zarada. Zaključila je da se, kada je riječ o Inspekciji rada samo putem materijalnih dokaza može nešto dokazivati i samim tim zaštititi prava građana na radu i u vezi sa radom.

Suzana Radulović, generalna sekretarka Unije poslodavaca Crne Gore ukazala je da se donekle skrenulo sa teme o kojoj su inicijatori imali namjeru da govore pa se pažnja usmjerila samo na efekte ali ne i na uzroke suzbijanja sive ekonomije. Ne govori se o onome što je u nadležnosti Skupštine a to je regulativa. Ukazala je i na problem da se donose zakoni koji su kontradiktorni jedni drugima. Prevencija je nešto što je neminovno proklamovano u zakonskim aktima međutim o njoj se ne može govoriti, mišljenja je da se to u praksi ne primjenjuje. Mišljenja je da treba prvo eliminisati uzroke koji ljude tjeraju da idu u tom pravcu pa nakon toga treba ići sa rigoroznim kaznama.

Predsjednik Odbora za zdravstvo, rad i socijalno staranje Zoran Jelić naglasio je da je ovaj Odbor otvoren za svaku vrstu inicijative pogotovo kada je riječ o poslodavcima i da će u cilju dobijanja kvalitetnih rješenja svaka inicijativa koja je upućena ovom Odboru biti i razmatrana.

Poslanik Izet Bralić mišljenja je, da je ovo najznačajnija tema u Crnoj Gori. Osvrnuo se na propust koji je napravljen i od strane parlamenta i od strane inspeksijskih organa i društva u cjelini. Mišljenja je da je nedovoljna edukacija i radnika i poslodavaca. Radnici ne znaju svoja prava, mnogo više bi se trebalo posvetiti pažnje edukaciji kako radnika tako i poslodavaca u vidu, flajera, seminara, tv emisija. Poražavajuća je činjenica da je šest ipo miliona mandatnih kazni naplaćeno izuzimajući one koji su u sudskom postupku. Od ove sume, istakao je, mogao bi se otvoriti ne mali broj radnih mjesta. Zaključio je da medijski treba pojačati informisanje o ovoj oblasti.

Arijana Nikolić-Vučinić, direktorica Direktorata za tržište rada u Ministarstvu rada i socijalnog staranja, naglasila je da će sagledati ovu temu iz ugla koji se tiče zapošljavanja. Kada se govori o zapošljavanju na crno tu postoje dvije kategorije radnika, domaći radnici i strani radnici. Poslodavci koji legalno zapošljavaju imaju problem jer su drugi konkurentniji. Tačnije negativnim zapošljavanjem oni utiču na konkurentnost. Nadalje, kazala je da je u toku izrada novog Zakona o strancima. Tim Zakonom će se u velikoj mjeri onemogućiti zapošljavanje stranaca na crno. Novim Zakonom o strancima čije je donošenje palnirano za drugi kvartal Ministarstvo unutrašnjih poslova će biti zaduženo za izdavanje te jedinstvene dozvole za rad i boravak. Samim tim lice će se na jednom mjestu prijavljivati za dobijanje radne i boravišne dozvole. Nadalje je kazala da kada se pogledaju podaci o zapošljavanju radnika na crno vidjeće se da su se ti podaci u velikoj mjeri poboljšali. Nadalje izdato je dosta radnih dozvola, tačnije 4.253 radne dozvole su izdate. Konstatovano je da je

Ministrarstvo rada uvidjelo da na tržištu rada postoji problem sive ekonomije. U narednom periodu će se nastaviti sa ispitivanjem tržišta kako bi se dobijali precizniji podaci o stanju rada na crno. Najvažnije od svega je podići svijest kako poslodavaca tako i zaposlenih, svijest o tome da se svi moraju boriti protiv sive ekonomije. Međutim, tom problemu nijesu ni razvijernije zemlje stale na put ali je mnogo prisutnija kod siromašnijih zemalja. Zaključila je da ovu temu treba staviti na prioritetan položaj jer će se na taj način povećati i prihodi u Budžetu, do regulisanja odnosa na tržištu rada a samim ti imati benefite i država i privrednici i zaposleni.

Predsjednik Odbora je podsjetio da je na sjednici Skupštine usvojen Sporazum o socijalnom osiguranju sa državom Hrvatskom. Ranije su zaključivani takvi sporazumi sa Srbijom i zemljama u okruženju. Na osnovu ovih sporazuma, strani radnici koji dolaze da rade u Crnoj Gori ostvaruju ista prava kao i domaći radnici.

Marko Nikčević, generalni sekretar Saveza sindikata Crne Gore apostrofirao je, da rad na crno nije samo rad koji se ostvaruje bez ugovora već i rad koji se izvodi kakao je rekao u legalnim tokovima ali nije u skladu sa zakonom i kolektivnim ugovorom. Smatra da Vlada Crne Gore ne snije dozvoliti da se krše prava zaposlenih. Zaključio je, da je, informisanje kako zaposlenih tako i poslodavaca ključni faktor za borbu protiv sive ekonomije na tržištu rada.

Goran Bujanja, pomoćnik direktora Zavoda za zapošljavanje osvrnuo se na dinamiku rasta zapošljavanja stranaca u Crnoj Gori. Najavljene su izmjene Zakona o zapošljavanju i radu stranaca u Crnoj Gori koji će na drugačiji način urediti pitanje zapošljavanja stranaca u Crnoj Gori a te izmjene će rezultirati donošenjem jedinstvene dozvole za zapošljavanje stranaca u Crnoj Gori. U Zavodu za zapošljavanje se daje puni doprinos rješavanju problema sive ekonomije na tržištu rada i u narednom periodu se očekuje značajno suzbijanje sive ekonomije i smanjenje zapošljavanja stranaca u Crnoj Gori.

Suzana Radulović, generalna sekretarka Unije poslodavaca Crne Gore naglasila je da je preko sedamdeset posto slučajeva povrede prava iz radnog odnosa upravo u državnim organima i organima lokalne uprave. Upravna inspekcija, takođe ne radi svoj posao. Smatra da je većina povrede zakonskih odredbi proistekla iz nužde. Mišljenja je da poslodavcima treba pomoć kako svojih zaposlenih, tako i podrška Parlamenta. Kada je riječ o zakonskim propisima inspekcijских organa koji treba da idu prvo prevencijom pa nakon toga represivnim mjerama. Generalna sekretarka Unije poslodavaca Crne Gore naglasila je da u Uniji poslodavaca našli razumijevanja za poslodavce koji ne isplaćuju zaradu. Navela je primjer da bi poslodavac isplatio zaradu od 1.000 eura on na računu mora da ima 1.750 eura, jer je najprije dužan da izmiri mjesečne obaveze pa nakon toga da isplati neto zaradu. Kaznena politika ne vodi računa o težini kazne koja se izriče kao i o tome kolike se kazne kojim privrednim subjektima izriču.

Predsjednik Odbora Zoran Jelić je kazao da sa ulaskom Crne Gore u Evropsku uniju neće biti podjele na domaće radnike i strance već će svi oni imati status zaposlenih u privredi ili van privrede. Naime riječ je o poglavlju 2. odnosno kretanje i sloboda kretanja radnika gdje su izjednačeni domaći i strani radnici u pogledu prava.

Nakon rasprave donešeni su sljedeći zaključci:

1. Organizovati konsultativno saslušanje nakon završene turističke sezone (2014) na temu: „Efekti suzbijanja sive ekonomije na tržištu rada”,
2. Uputiti zahtjev Poreskoj upravi radi dostavljanaja potpunije informacije o efektima naplaćivanja poreza u 2013.godini, kao i uporedne pokazatelje u odnosu na 2012.godinu i
3. Zatražiti od Uprave za inspekcijske poslove informaciju o efektima i rezultatima rada u 2013. i 2014.godini (januar i februar).

Sjednica je završena u 12 sati.

Br.00-63-12/14

Podgorica, 12. mart 2014. godine

Sekretar Odbora
Momir Joksimović

Predsjednik Odbora
Zoran Jelić